

Шта ћемо са тим Лукијаном, кака га, сто година после смрти, један Јава Продановић увећује и један Васа Стајић приређује. И још, Васа Стајић скоро без резерве воли Лукијана, поново га пречитава и радо наводи.

Угледавае на класичну поезију одувек је ваљало само творцима врло великих дарова. Јер је античка битност неопростива и ~~не~~ неразумљива. Јер из исте речи данас и онда, стоје сасвим друге садржане и перспективе. Јер ванредну једноставност духа класичних песника и мислилаца постижу у друга времена само врло изузетно обдарени. Средње обдарености класицизам је гутљиво или извитоперљиво. Класични занос су скупо плаћале читаве епохе књижевности. Један пример само. Немачки народ, "народ песника", имао је у 19-том веку само два велика књижевца, Гетеа и Хајнеа. Даровитог и финог Хелдерића, и многе друге даровите, класика је лавина и делимично и подавио. Хелдерић је донао једноставност и лепоту гечку, али само у моћитица и фрагментима.

Српска Војводица са својим ученим писцима такође је у своје време пролазила кроз искушење од класицизма. Многи су застављали, многи се увлаку сакачили у духу и изразу. Писмо имало велики дар који би адекватно ушао у оквир Хорација, Вергилија, Проперција, или Теокрита, Пиндара. Имали смо средње талента који се разанимали негде напушту класике, и уједно, по некој потврдној асоцијацији, растезали се и према напушту ерудиције. Класични песници међутим нису по правили испољавали дух учености. А кад јесу, као Лукевић, онда се није радило о ерудицији него о оригиналним погледима на космос и свет људи. Војвођански латинисти и грешисти су блуждали. Једна је заблуда била: да се човек поезији може "одати". Хорација је ту много крив, јер је записао да се "поезији одла из сиромаштва и унутрањњег нагона". Наравно да је бивши Брутовог војника и аустоког републиканца унутрањњи нагон превазио и у поезију. Друга је заблуда била у мишљењу да је дидактику старе поезије писала ученост и ~~р~~ реторика. Писао ју је драматични дар у отворен питању карактера, и сјајна прецизност у стилу и језику. Класични писци су доказ да стил није човек,

него оригиналан човек, и да иначе нема стила. Тада је заблуда била у веровању да је класични метар сам по себи поезија. Лукијан, врло напредан дух у основи, глумио је поезију "уобором Спринкљу, ходом Рипсу".

Што је Лукијан уносио у своје стихове податно о својој учености, јав не би морало значити да чије био песник. Радиле су тако сви "песници" онога века. Да оставимо разне, чинио је тако и критични, корисни народни Бегов. Али се код Бегова то прескочи, и ово ~~да~~ друго чита. Како стоји то друго код Лукијана? Може се сјогловити толико да Лукијанова формула није празна. То је био човек завовит у основи, природи својој; човек моћно културних тенденција за себе и за народ, човек "јакног живота", како је сам пластично одзвучио једну потенцијалност нашег изузетног човека. Што се тиче поетске влакости, и он је је Лукијан имао, али не у мисти него у карактеру. То би била једна засебна тема, у вези са обрачком класичних песника, ~~тема~~ о Песничком нагону који улази у карактер, и говори језиком карактера. Карактер нема мисте, али има сенца, и може у три речи, у епиграму ~~у~~ у двостиху казати поетичну вредност. Та комбинација, наравно, не даје такозваног чистог лиризма, али та комбинација то и меће. Лукијан је писао: "Сили мечтатељној утесни предел". Није ова старинска реченица бржава ни као стих, а суштински она казује не сасвим непоетску истину да "јак живот" побеђује без музика.

Поетски нагон у карактеру извештаје једна од лепших песница Лукијанових, И самом себи, у којој имамо контрадикторну песничку идеју, и један у сталном певању извештаје витам. Лукијан је ту као изреза духовном стању онога који сваком страдању околера кроз друштво са узвишеним, друштво са пиридама, то јест, музана.

Пиезиде, дајте лек!
.....
Пиезиде, лек ваш скор!
Глас лире ваше балсам кожном савезу,
С песмом вагом јачиј дух.
При тихој ноћни брзге с вртом савачим,
Вагом целом сам ми лек,
На пошкј позамг ум већ спремам сутра.

Дисциплина "јакног живота" су ту, али крила не. На почетку песме, у оригиналу, изајавно, стоји навод из Ховација. Ховацијев пест је ту, али Ховацијева граница не. Латин каже: Тугу и стварању прелајам ~~ветровима~~ ветровима бурним ~~нека~~ нека их носе у море Критско." У овој једној реченици има можда више ~~нека~~

плахости и елеганције него код Лукијана у целој поезији. Обожаваоци Хорацијусу флавио није могао да се увуче Лукијану у кив, само у укусу и у души. И то је већ доста. Хорације је кинотисао Лукијана, и потагао га у ону висиону област где пребивају класични духови свих времена, они који снагу, елеганцију и лепоту имају онда кад су суви, јасни, без изумија, Стендан, савршено класични дух, тамо је написао Ватерло. Печкије него Иго....Боже, како такву велику мисао док се мислије шта Лукијан није!

2 Са својим егзотичним карактером, са смислом за акцент и ритам, са податцима из сопственог живота који је био руда тина с тепоном и без метода, са знањем и смислом за народни језик — требао је Лукијан писати субјективну поезију, јав оно што је највеће кинио. Када год је писао субјективно, кинио је укусу и мери; када год је писао чисто народним језиком [и] кинио је једну дозу поезије. Умамо низ квестикова, прсту емпиратичког киниуса, проведеног кроз јавна песма, који сваког о пластичном и кинионом стилу.

Кинионост киније сваки јавно
Силама, киније ти душа кинија.

Али, ето, присталица Вука чим узме пезо, не говори киније чисто народним језиком! Велики проблем сваког писца, језик, рекао је Лукијан теоријски, као наметан човек и тачан описивач Вукових назова, али не интуитивно, као писац и песник. Писао је већ и онда кад је писао само о језику. Једаред киније, с кинијацијом, да "народни језик ум и карактер јавља киније....и кинија киније сваког облика"; а други пут с извештачким напором хоће да "сриско киније с гласом с музом флавионом". Мешао је почекал народни и славе-носарски језик и киније чуо стражан тон при тако несрећном приказу!

Там на развалинах
.....
Генија сједјахте.....
Потихи киније мујом гласомујом:
Се судба царства! Чије киније
Вико, киније киније киније бити!

Али читалац то заборава и не ма дугој страни маје оно дуго, киније народни језик и киније душу, у стиху: Чеха сри, за гробом сри.

2 Вико Стајић је један од савени ветиких кинија за киније Лукијану са радосном киније и без неодољивих киније. Лукијан дугоје много, киније и најквиније јавику киније, једном ветику киније.

Необично велики углед овога човека у
крстисти онога доба остаће увек помало загонетна појава. Највероватније је
ка је учешћем Лукијанова и блентала, и мора бити, у разговору била пријат-
на и импозантна. Било је то доба кад је у Војводини европска фигура чо-
века била идеал и радост. Музички је пређ живог Његова имао нарочити
углед и у свом народу и на страни. Јајинишки часопис "Јарбихер фир слави-
не литератур, кунст унд висеншафт" има, 1844, животопис Лукијанов. А Његов
је само у библиографској и прегледу издања народних песама споменути са
"Дек јарости турске" за примедбу да су ту и три народне песме. Његов сам
написао је на смрт Лукијанову јачу песму но на смрт Пущкина. Он каже

Катедра је пуста а лира пребјена,
Музичкога нема, начелника њина!
Његове су искре престале лећети,

Цитата из Музичког, позивања на њега, има на све стране у текстовима
поета и прозних писаца. Тако је у Скоротеши, од 1844, пресвигер Давид Ми-
лошевић у Месми која је отпел на Његовеу песму сабљи Караборћа, написао
заиста леп стих Лукијанов: Мисли не лете где чувства нема, што ставио
као мото својој песми. А у Скоротеши од исте године, само две недеље ра-
није, професор поезије и директор гимназије београдске Јаија Захарије-
вић, у песми посвећеној Његову, каже, хвала богу ипак на дасанцу од Ва-
гове,

Човјек не могу Теби / Вавову / уподобит,
Сократ ми је мали, Платон и Музички
далеко нег стоје од Твојга престола

Овај професор поезије имсо је дакле бр донекле правилно осећање вред-
ности. А сви ти пресвигери и професори, који праве поезију, ~~и~~ тумаче и
потврђују оно што рекосмо: учини људи су имали права, ако не дара, дапи-
гу и важе.

Taj protokoz, kojišav u karakteru, bovan i tamičan nekoga reka, mozek
 je koji godi poetski magon u karakteru, koji voli ~~_____~~
 "jak život". Ni melankolije, ni sujete! Tako je maše onko on sam saskaz.
 I iz takvog sebe našao je put plemenite simpatije na Lusinjana.

Isidora Sestak